

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण
प्राधिकृत प्रकाशन

मंगळवार, डिसेंबर २७, २००५ / चौथे व. शके १९२७

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग चार

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम.

अनुक्रमणिका

सन २००५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४८.—महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न पणन (विनियमन) अधिनियम, १९६३ चात पृष्ठे
आणखी सुधारणा करण्याकरिता अधिनियम. ५५३-५५८

दिनांक २१ डिसेंबर २००५ रोजी मा. राज्यपालांनी संमत दिलेला महाराष्ट्र विधानमंडळाचा पुढील अधिनियम माहितीसाठी याद्वारे प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.

अ. मा. शिंदेकर,
सचिव,
महाराष्ट्र शासन,
विधी व न्याय विभाग.

सन २००५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४८.

(मा. राज्यपालांची संमती मिळाल्यानंतर " महाराष्ट्र शासन राजपत्रात " दिनांक २७ डिसेंबर २००५ रोजी प्रथम प्रसिद्ध केलेला अधिनियम.)

महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न पणन (विनियमन) अधिनियम, १९६३ चात आणखी
सुधारणा करण्याकरिता अधिनियम.

१९६४ ज्ञाअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनासाठी महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न पणन (विनियमन)
था अधिनियम, १९६३ च्या आणखी सुधारणा करणे हेष्ट आहे :

२०.

(५५३)

भाग चार—१२३

[किंमत : रुपये १.००]

त्याअर्धी, भारतीय गणराज्याच्या उच्चत्वाच्या वी, यादारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे —

संश्लिष्ट नाम व
प्रारंभ

१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न पणन (विनियमन) (सुधारणा) अधिनियम, २००५ असे म्हणवई.

(२) तो राज्य शासन राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, नियत करील अशा दिनांकास अमलात येईल.

सन १९६४ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २०
याच्या पूर्वी
श्रीरंजनादी
सुधारणा.

२. महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न पणन (विनियमन) अधिनियम, १९६३ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश १९६३ "मुख्य अधिनियम" असा करण्यात आला आहे) याच्या पूर्ण शीर्षकामधील, —

(१) "राज्यात स्थापन करावयाच्या बाजाराचे" या मजकुराऐवजी, "राज्यात स्थापन करावयाच्या बाजाराचा विकास व" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

(२) "स्थापन करावयाच्या बाजाराचा" या मजकुरानंतर, "तसेच खाजगी बाजारांचा व शेतकरी-प्राहक बाजारांचा" हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल.

सन १९६४ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २०
याच्या
अधिनियमाची
सुधारणा.

३. मुख्य अधिनियमाच्या उद्देशिकेमध्ये —

(१) "राज्यात स्थापन करावयाच्या बाजाराचे" या मजकुराऐवजी, "राज्यात स्थापन करावयाच्या बाजाराचा विकास व" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

(२) "स्थापन करावयाच्या बाजाराचे" या मजकुरानंतर, "तसेच खाजगी बाजारांचे व शेतकरी-प्राहक बाजारांचे" हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल.

सन १९६४ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २०
याच्या कलम १
ची सुधारणा.

४. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ३ च्या फीट-कलम (१) मध्ये, "(विनियमन)" या मजकुराऐवजी, "(विकास व विनियमन)" हा मजकूर दाखल करण्यात येईल. —

सन १९६४ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २०
याच्या कलम २
ची सुधारणा.

५. मुख्य अधिनियमाच्या कलम २ मध्ये, —

(१) खंड (इ) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :—

"(इअ) "थेट पणन" म्हणजे, कलम ५ (ड) च्या फीट-कलम (१) अन्वये प्रत्यक्ष पणन लावून घेणे, शेतकऱ्यांकडून, कृषि उत्पन्नाची केलेली थेट खरेदी :—

(२) खंड (फ) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :—

"(फअ) "शेतकरी-प्राहक बाजार" म्हणजे, कलम ५ (ड) च्या फीट-कलम (२) अन्वये, लावून घेणे, शेतकऱ्यांकडून, कृषि उत्पन्नाची केलेली बाजार :—

(३) खंड (जे) मधील, "पोट-कलम (१३) च्या खंड (अ) अन्वये स्थापित केलेली मुबई उत्पन्न बाजार समिती" या मजकुरानंतर "आणि पोट-कलम (१३) च्या खंड (अ) अन्वये घोषित करण्यात आलेली विभागीय किंवा प्रादेशिक बाजार समिती" हा मजकुर समाविष्ट करण्यात येईल.

(४) खंड (म) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :-

"(मअ) "खाजगी बाजार" म्हणजे, या अधिनियमाच्या कलम ५ कडच्या पोट-कलम (१) अन्वये लायतनाधारकाने, स्थापन केलेला बाजार.

(५) खंड (र) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :-

"(रव) "विशेष वस्तुवा बाजार" म्हणजे, कलम ४ च्या पोट-कलम (४) अन्वये घोषित केलेला बाजार ;".

६. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ४ मध्ये, पोट-कलम (३) नंतर, पुढील पोट-कलम जोदावाखल करण्यात येईल :-

"(४) राज्य शासनास, विशिष्ट कृषि उत्पन्नाच्या उलाढालीचा आणि त्यासाठी लागणाऱ्या विशेष पायाभूत सुविधांचा विचार करून, कोणत्याही बाजार क्षेत्रासाठी, विद्यमान बाजाराशिवाय विशेष वस्तुवा बाजार राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, घोषित करता येईल."

७. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ५ क नंतर, पुढील प्रकरण समाविष्ट करण्यात येईल.

प्रकरण एक-ब

थेट पणन, खाजगी बाजार आणि शेतकरी-ग्राहक बाजार यांची स्थापना

५६. (१) संचालकास, विहित करण्यात येतील अशा, अटी व शर्तीच्या अधीन राहून, पुढील घोष्टीकरिता, थेट पणन करण्यासाठी आणि एका किंवा अधिक बाजार क्षेत्रांमध्ये खाजगी बाजार स्थापन करण्यासाठी, कोणत्याही व्यक्तीस लायसन देता येईल :-

(अ) कृषि उत्पन्नावर प्रक्रिया करणे ;

(ब) विशिष्ट विनिर्देशाच्या कृषि उत्पन्नाचा व्यापार करणे ;

(क) कृषि उत्पन्नाची निर्यात करणे ;

(ड) कृषि उत्पन्नाची मूलवाढ करून प्रत्यक्षरी लावणे, आवेष्टन करणे आणि इतर कोणत्याही भाषाने देवाणघेवाण करणे.

(२)(अ) संचालकास, विहित करण्यात येतील अशा, अटी व शर्तीच्या अधीन राहून, विहित पायाभूत सुविधांचा विकास करण्याचे मान्य करणाऱ्या लिखा ते कान हावी वेळच्या स्थळाव्यवतीस, शेतकरी-ग्राहक बाजार स्थापन करण्याकरिता लायसन देता येईल.

सन १९६४ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २०
याचा कलम
४ ची सुधारणा

सन १९६४ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २०
याचा प्रकरण
१ ब समाविष्ट
करणे.

थेट पणन,
खाजगी बाजार
आणि शेतकरी-
ग्राहक बाजार
यांची स्थापना
आणि विस्तार
नियंत्रण.

(ब) विक्रेत्याकडून कृषि उत्पन्नाच्या विक्रीवर बाजार सेवा आकार वसूल केला जाईल आणि तो शेतकरी-ग्राहक बाजाराच्या मालकाकडे पाठविला जाईल.

(क) या अधिनियमात अन्वया तरतुद केली असेल त्याव्यतिरिक्त, ग्राहक-शेतकरी बाजारातील कृषि उत्पन्नाच्या विक्री किंवा खरेदीवर कोणतीही बाजार फी वसूलोयोग्य नसेल.

(३) (अ) थेट शेतकऱ्याकडून कृषि उत्पन्न खरेदी करण्याची किंवा एका किंवा त्याहून अधिक बाजार क्षेत्रांमध्ये खाजगी बाजार किंवा ग्राहक-शेतकरी बाजार स्थापन करण्याची इच्छा असलेली कोणतीही व्यक्ती, विहित केले असेल अशा रीतीने आणि अशा काळावधीसाठी लायसन मिळविण्यासाठी किंवा यथास्थिती लायसनच्या नवीकरणासाठी, संचालकाकडे अर्ज करील.

(ब) अशा प्रत्येक अर्जाबद्दल, विहित करण्यात येईल अशी पर्याप्त सुरक्षा देव व फी जमा करण्यात येईल.

(क) लायसन मिळविण्यासाठी किंवा त्याच्या नवीकरणासाठी खंड (अ) अन्वये प्राप्त झालेला अर्ज, संचालकाकडून, पुढीलपैकी कोणत्याही कारणासाठी नाकारला जाईल :-

(एक) अर्जदाराच्या मागे कोणत्याही बाजार समितीची किंवा राज्य शासन संस्थाची देणी देव असतील तर ;

(दोन) अर्जदार अज्ञान असेल तर ;

(तीन) अर्जदार नादार असेल तर ;

(चार) लेखी विनिर्देश करण्याची अन्य कोणत्याही पुरेशी कारणे असतील तर ;

(४) (अ) संचालकाला, पुढील कारणासाठी लायसन निलंबित किंवा रद्द करता येईल आणि लायसनधारकाला, त्याचे लायसन निलंबित किंवा रद्द झाले असल्याचे लेखी कळविला येईल :-

(एक) लायसन हे बुद्धिपुत्रसर खोटे अभियेदन करून किंवा लबाडीने मिळविले असेल तर ;

(दोन) लायसनधारकाने लायसनच्या कोणत्याही अटी किंवा शर्तीचा भंग केला असेल तर ;

(तीन) लायसनधारक नादार झाला असेल तर ; किंवा

(चार) लायसनधारक या अधिनियमाखाली कोणत्याही अपराधासाठी सिद्धापास ठरला असेल तर ;

(ब) असे कोणतेही लायसन निलंबित किंवा रद्द का करून नवे याबाबत कारणे दाखवण्याची बाजूची संधी त्याच्या धारकास देण्यात आल्याशिवाय ते निलंबित किंवा रद्द करण्यात येणार नाही.

(५) (अ) थेट पणन लायसनधारक, खाजगी बाजार, ग्राहक-शेतकरी बाजार किंवा बाजार समिती यांच्यामधील कोणत्याही विवाद, संचालकाकडे विचारात घेतल्यात येईल. अशा विवाद, दोन्ही पक्षांना त्यांची बाजू मांडण्याची बाजूची संधी दिल्यानंतर, विहित रीतीने सोडविण्यात येईल.

(ब) बरिल खंड (अ) अन्वये संचालकाने दिलेल्या निर्णयाने व्यथित झालेल्या कोणत्याही व्यक्तीस, राज्य शासनकडे अपील दाखल करता येईल.

(क) खंड (ब) अन्वये दाखल करावयाचे अपील हे, संचालकाच्या निर्णयाच्या दिनांकामासून तीस दिवसांच्या आत, करण्यात येईल.

(ड) राज्य शासनाने अपिलावर दिलेला आदेश अंतिम असेल.

(६) (अ) कलम २१ ये मोट-कलम (३) याचे खंड (एक), (दोन), (चार), (पाच), (सात), (आठ), (नऊ), (दहा), (अकरा), (बारा), (तेरा), (वीस), (एकवीस), (पंधवीस) व (सव्वीस), कलम ३१ ची मोट-कलमे (१), (३) व (४) आणि कलमे ३२अ, ३४अ, ३९, ४०, ४१, ४२, ४८, ४९, ५०, ५१, ५२, ५२अ, ५६, ५७ व ५९ब योग्य त्या फेरफारसह, शेट पणन लायसनधारक, खाजगी बाजार व शेतकरी-ग्राहक बाजार यांना लागू होतील.

(ब) खंड (अ) मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, शेट पणन लायसनधारक, कलम ३९ नुसार, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळास बाजार फी देईल आणि ते मंडळ, विहित रीतीने संबंधित बाजार समितीला ती फी संवितरित करील.

(७) या कलमान्वये स्थापन केलेल्या बाजारांचे लायसन देणे, वावरथापन, पणन, व्यापार व इतर संबंधित कार्ये, यांचे विहित केलेल्या रीतीने विनियमन करण्यात येईल.

८. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ७ मध्ये, मोट-कलम (२) नंतर, पुढील मोट-कलम जादा दाखल करण्यात येईल:—

अन ३९६३ वा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २०
याच्या कलम ७
ची सुधारणा.

“(३) मोट-कलम (१) व (३) मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, एकापेक्षा अधिक बाजार क्षेत्रांमध्ये व्यापार करण्यास इच्छुक असलेल्या कोणत्याही व्यामान्यास, लायसन देण्याकरिता किंवा त्याचे नवीकरण करण्याकरिता, राज्य शासनाने अधिसूचित केलेल्या अशा प्राधिकार्याकडे किंवा अधिकार्याकडे, विहित करण्यात येईल अशा तपशिलासह, अर्ज करता येईल. अशा अर्जांमध्ये, अर्जदार व्यापारी ज्यामध्ये व्यापार करण्यास इच्छुक असेल अशा कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांच्या नावाचा समावेश असेल आणि असे लायसन देणारा प्राधिकारी किंवा अधिकारी, संबंधित व्यापारी व्यक्तीमध्ये व्यापार करण्यास हक्कदार असेल अशा कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांची नावे लायसनमध्ये समाविष्ट करील. एकापेक्षा अधिक बाजार क्षेत्रांत व्यापार करण्यासाठी लायसन मिळण्याकरिता अर्ज करणाऱ्या व्यक्तीस, संबंधित प्राधिकार्याकडे, किंवा अधिकार्याकडे, विहित करण्यात येईल अशा दराने लायसन फी भरावी लागेल आणि अशी फी, असा प्राधिकारी किंवा सहायस्थिती, अधिकारी आणि उक्त लायसनच्या कक्षेत येणाऱ्या पणन समित्या यांच्यामध्ये विहित रीतीने वाटूत देण्यात येईल.”

सन् १९६४ चा

महाराष्ट्र

अधिनियम

क्रमांक २०

याच्या कलम १३

ची सुधारणा

९. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १३ मध्ये —

(१) पोट-कलम (१अ) नंतर, पुढील पोट-कलम समाविष्ट करण्यात येईल —

“(१ब) (अ) या अधिनियमाच्या कोणत्याही तरतुदीमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, राज्य शासनास, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, कोणत्याही कृषि उत्पन्न बाजार समितीला एकापेक्षा अधिक जिल्ह्यांसाठी विभागीय बाजार समिती म्हणून किंवा एकापेक्षा अधिक तालुक्यांसाठी प्रादेशिक बाजार समिती म्हणून घोषित करता येईल.

(ब) राज्य शासनाने, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, वेळोवेळी निनिर्दिष्ट केले असलेले अर्थ क्षेत्र हे, या अधिनियमाच्या प्रयोजनासाठी बाजार क्षेत्र असल्याचे मानण्यात येईल आणि त्या क्षेत्राकरिता असलेल्या बाजार समितीला, राज्य शासनाने अधिसूचित केले असलेले अशा नावाने ओळखले जाईल आणि ती विभागीय किंवा प्रादेशिक बाजार समिती म्हणून कार्य करील.

(क) पोट-कलम (२) च्या तरतुदींना अधीन राहून, विभागीय किंवा प्रादेशिक बाजार समिती ही पुढील सदस्यांची निवडून घेतील —

(एक) विभागीय बाजार समितीच्या कार्यक्षेत्रामध्ये अंतर्भूत असलेल्या प्रत्येक जिल्ह्यामधील कृषि उत्पन्न बाजार समितीच्या शेतकरी सदस्यांनी निवडून दिलेली, शेतकऱ्यांचे दोन प्रतिनिधी ; किंवा

(दोन) प्रादेशिक बाजार समितीच्या कार्यक्षेत्रात अंतर्भूत असलेल्या प्रत्येक तालुक्यामधील कृषि उत्पन्न बाजार समितीच्या शेतकरी सदस्यांनी निवडून दिलेली, शेतकऱ्यांचा एक प्रतिनिधी ;

(तीन) बाजार क्षेत्रामध्ये व्यापारी व अडत्या म्हणून काम करणाऱ्या लघुसज शायर कारणांच्या व्यापाऱ्यांनी व अडत्यांनी निवडून दिलेली दोन प्रतिनिधी ;

(चार) बाजार क्षेत्रात हमाल व तेलारी म्हणून काम करणाऱ्यांनी निवडून दिलेली, एक प्रतिनिधी ;

(पाच) राज्य पणन मंडळाचा एक प्रतिनिधी ;

(सहा) बाजार समितीच्या मुख्यालयाच्या जागी कार्यरत असलेल्या महानगरपालिका किंवा नगर परिषदेचा एक प्रतिनिधी ;

(सात) पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे किंवा त्याचा प्रतिनिधी.

(ड) खंड (क) च्या उप-खंड (पाच), (सहा) आणि (सात) खालील बाजार समितीच्या सदस्य असलेल्या एखाद्या व्यक्तीस, समितीच्या चर्चेत भाग घेण्याचा हक्क असले परंतु तिच्या बैठकीमध्ये मत देण्याचा हक्क असणार नाही.”

(२) पोट-कलम (२) मधील, “किंवा (१-अ)” या मजकुराखाली, “(१-अ) किंवा (१-ब)” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

भाग चार

महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण, डिसेंबर २७, २००५ / पौष ६, शके १९२७

५५६

१०. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ३५, पोट-कलम (१) मध्ये, विद्यमान परंतुकानंतर पुढील परंतुक जोडावा द्याव्यात करण्यात येईल :—

सन १९६४ चा

महाराष्ट्र

अधिनियम

क्रमांक २७

याच्या कलम ३५

ची सुधारणा.

“ परंतु आगखी असे की, राज्य पणन मंडळ, अर्हता आणि अनुभव यांनुसार, बाजार समित्यांवर सचिव म्हणून नियुक्त करण्यात यावयाच्या व्यक्तींची यादी तयार करील आणि नाव नोंदणी केलेल्या व्यक्तींच्या यादीतून एका व्यक्तीची सचिव म्हणून नियुक्ती करणे हे बाजार समित्यांवर बंधनकारक असेल.”

११. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ३९ ब मध्ये :—

सन १९६४ चा

महाराष्ट्र

अधिनियम

क्रमांक २७ याच्या

कलम ३९ ब ची

सुधारणा.

(क) खंड (दोन-अ) रद्द करण्यात येईल;

(ख) खंड (सात) मध्ये, “ निवडून घ्यावयाचे ” या मजकुराऐवजी “ राज्य शासनाने मान्यतेने दिशित करावयाचे ” हा मजकूर द्याव्यात करण्यात येईल.

१२. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ६०, पोट-कलम (२), खंड (अ) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :—

सन १९६४ चा

महाराष्ट्र

अधिनियम

क्रमांक २७

याच्या कलम ६०

ची सुधारणा.

“(अ-१) कलम ५३ अन्वये स्थापन केलेल्या बाजाराशी संबंधित, लायसन देणे, व्यवस्थापन, पणन, व्यापार व अन्य कोणत्याही बाबी या संबंधातील अटी व शर्ती आणि रीत विहित करणे.”

१३. (१) या अधिनियमाद्वारे सुधारित करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या कोणत्याही तरतुदीची अंमलबजावणी करताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, राज्य शासनाने, प्रसंगानुसार अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनासाठी त्यास आवश्यक किंवा इष्ट वाटेल अशी, या अधिनियमाद्वारे सुधारित करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या तरतुदीशी विसंगत नसेल अशी कोणतीही गोष्ट, राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे करता येईल :

अडचणी दूर

करण्याचा

अधिकार.

परंतु, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकपासून दोन वर्षांचा कालावधी समाप्त झाल्यानंतर असा कोणताही आदेश काढता येणार नाही.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये काढण्यात आलेला प्रत्येक आदेश, तो काढण्यात आल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहासमोर ठेवण्यात येईल.